



# basic education

Department:  
Basic Education  
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

## NASIONALE SENIOR SERTIFKAAT

**GRAAD 12**

**REKENINGKUNDE**

**NOVEMBER 2019**

**NASIENRIGLYNE**

**PUNTE: 300**

### NASIENBEGINSELS:

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde-item-strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenaliserings toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). Let wel: As syfers aangedui in memo vir komponente of bewerkings, dra hierdie nie die metode punt van die finale antwoord ook nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Hierdie memorandum is nie vir verspreiding in die publiek nie' omdat sekere items dalk verkeerd gehanteer is. Aanpassings is gemaak a.g.v. sekere vrae
8. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
9. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
10. 'Bewerking' beteken kontroleer bewerking. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. Let wel: kontroleer bewerking moet +, -, x, ÷, wees of per memo.
11. In bewerkings, moet nie punte toeken nie vir bewerking as teller en noemer omgeruil is – hierdie is ook van toepassing op verhoudings.
12. Met die toekenning van metodepunte, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige vir enige item wat foutief is nie, ten minste gedeeltelik. Dui aan met 'n .
13. Wees bedag daarop dat party kandidate geldige alternatiewe buite die memorandum verskaf. Neem kennis dat een kommentaar meer as een aspek kan aanspreek
14. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

**Hierdie nasienriglyne bestaan uit 17 bladsye.**

**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	Onwaar ✓
	1.1.2	Waar ✓
	1.1.3	Waar ✓

3
---

**1.2 LESSENAARFABRIEK**

1.2.1	<b>Fabrieksbokoste-nota</b>	
	<b>Indirekte arbeid</b>	<b>R 296 500</b>
	<b>Waardevermindering van fabrieksaanleg</b>	<b>166 000</b>
	Water en elektrisiteit (248 000 + 18 000) x 80% of -53 200 198 400 + 14 400	212 800 ✓ <input checked="" type="checkbox"/> *
	Fabriekshuur (345 600 x 810/1080) of -86 400	259 200 ✓ <input checked="" type="checkbox"/> *
	Versekering (12 600 x 75/25) of x 3 of 50 400 – 12 600	37 800 ✓ <input checked="" type="checkbox"/> *
	Fabriek diverse uitgawes	107 700 ✓
	<b>-1 (vreemde item) advertensie</b> * Een deel korrek	<b>1 080 000 ✓ <input checked="" type="checkbox"/> *</b>

8
---

1.2.2	<b>Bereken die totale koste van produksie van klaarprodukte.</b>	
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>
	$3\ 060\ 000 + 1\ 440\ 000 + 1\ 080\ 000$ <p style="font-size: small;">                     9 000 x 160 twee of geen punte                      OF eenhede DMK/e DAK/e FBK/e                      9 000 x (340 + 160 + 120)                 </p> <p style="font-size: x-small;">                     ✓                      ✓✓                      <input checked="" type="checkbox"/> sien 1.2.1                      620 drie punte                      drie punte                      een punt                      een punt                      een punt                      een metode punt                 </p>	R5 580 000 <input checked="" type="checkbox"/> een deel korrek

5
---

1.2.3	<b>Sihle wil 'n bykomende 1 500 lessenaars vervaardig. Bereken die bykomende wins wat hy kan verwag.</b>	
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>
	Ekstra eenhede x bydrae per eenheid $1\ 500 \checkmark \times 170 \checkmark \checkmark$ <p style="font-size: x-small;">750 een punt – 580 een punt (340 + 160 + 80)</p>	Korrekte bewerking & een deel korrek <input checked="" type="checkbox"/> R255 000

4
---

1.3 **STOELFABRIEK**

1.3.1

Verskaf 'n berekening om die gelykbreekpunt vir 2019 te bevestig.	
Bewerkings	Antwoord
16 000 x 96 of 1 536 000 twee punte $1\ 216\ 000 \checkmark + 320\ 000 \checkmark$ $390 \checkmark - 305 \checkmark$ 85 twee punte OF: verkope                      VK                      VasteK $7\ 047\ 690 - 5\ 511\ 655 - 1\ 536\ 000 = 35$ of 0 een punt elk	4

1.3.2

Lewer kommentaar op die gelykbreekpunt en die produksievlak wat bereik is. Haal syfers aan. <span style="background-color: yellow;">As verskille getoon word vir syfers dan is dit gelyk aan twee punte</span>	
Kommentaar op: GBP $\checkmark$ Syfers $\checkmark$ Kommentaar op produksie $\checkmark$ Syfers $\checkmark$ Antwoorde vir vier punte: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Produseer 16 000 eenhede; maar GBP 18 071 <span style="background-color: yellow;">(sien 1.3.1)</span> so maak verlies</li> <li>• Produseer 2017 minder as GBP so sal verlies maak</li> <li>• Produksie verhoog van 15 000 tot 16 000 eenhede (met 1 000) en GBP verhoog van 12 400 tot 18 071 eenhede ( met 5 671)</li> <li>• In 2018 het hulle 'n wins op 2 600 eenhede</li> </ul>	

1.3.3

Sihle voel dat die houtgrondstof nie goed beheer is nie. Verskaf 'n berekening		
METER	Werklik uitgereik : 22 000m $\checkmark$ Begroot: 16 000 $\checkmark$ x 1,2 $\checkmark$ = 19 200m $\checkmark$ OF: Vermorsing = 2 800m vier punte <span style="background-color: yellow;">Kies een lyn</span>	
OF: EENHEDE	Verwagte: 22 000 een punt /1,2 een punt =18 334 een punt werklik: 16 een punt OF 2 334 minder stoele gemaak vier punte <span style="background-color: yellow;">Kies een lyn</span>	
OF: TOTALE KOSTE	22 000 een punt x 120                      16 000 een punt x 1,2 een punt x 120 een punt Verwagte: = R2 640 000                      Werklik = R2 304 000 OF Ekstra koste= R336 000 vier punte <span style="background-color: yellow;">Kies een lyn</span>	
OF: EENHK	Expected: 1,2 een punt x R120 een punt = R144 een punt Actual= R165 een punt OF Ekstra eenh koste = R21 per unit extra vier punte <span style="background-color: yellow;">Kies een lyn</span>	
OF: % PROD	DMK vermeerder met 33% (R165 –R124; 41÷124) twee punte Eenhede geproduseerr verhoog met 7% (1 000 ÷ 15 000) twee punte	
Identifiseer TWEE moontlike oorsake van hierdie probleem. Verskaf 'n oplossing vir ELK.		
	MOONTLIKE OORSAKE	OPLOSSING VIR ELK
$\checkmark \checkmark$ Twee geldige & verskillende oorsake met oplossings $\checkmark \checkmark$	Vermorsing /ongeskoolde werkers	Lei werkers op; hou gereeld toesis/ Gebruik tegnologie (stensil/template)
	Skade (vuur/water)	Versterk stoorplek/ kontroleer aflewering
	Diefstal van hout	Interne kontrole/voorraadopname/toesis/ koop in kleiner hoeveelhede/kameras
	Swak kwaliteit hout	Ondersoek ander verskaffers/kontroleer aflewering

1.3.4

Gee TWEE redes vir die toename in direkte arbeidskoste. Verskaf 'n oplossing vir ELK.		
	REDES $\checkmark \checkmark$	OPLOSSING VIR ELK $\checkmark \checkmark$
$\checkmark \checkmark$ Twee geldige & verskillende oorsake met oplossings $\checkmark \checkmark$	Beurtkrag	Kragopwekker of solar
	Werker ontevrede/Proteste	Kommunikeer met vakbonde
	Inflasie/loonverhoging/ Bonus	Verbeter produktiwiteit
	Oortyd	Beperk oortyd/meer werkers (vermy oortyd)
	Onbevoegde (stadige werkers)	Betaal per eenheid geproduseer / verbeter moniteringsprosedure/opleiding programme

<b>TOTALE PUNTE</b>	<b>40</b>
---------------------	-----------

**VRAAG 2**

**2.1.1 Noem DRIE voordele van EFO's.**

✓ ✓ ✓ DRIE verskillende en geldige voordele	Minder bedrog
	Gerieflik en maklik om te gebruik
	Dit kan van die onderneming gedoen word; nie beperk tot kantoorure/ bespaar tyd
	Betalings/ontvangste is dadelik/rekening is dadelik opgedateer/ geen lang toue om te hanteer nie
	Goedkoper bankkoste

3

**2.1.2 Janet, die boekhouer, het die taak gekry om alle EFO's te verwerk en te beheer.**

**Verduidelik TWEE redes waarom die interne ouditeur hieroor bekommerd was.** Deelpunte vir onduidelike antwoorde

✓✓ ✓✓ TWEE verskillende en geldige redes	Te veel verwante werk verwante funksies/geen verdeling van pligte (geen kontrole en beheer)/ Moontlike bedrog
	Sy kan nalatig in haar werk wees
	Gebrek aan toesighouding kan misbruik lei/ betalings nie betyds gemaak
	As Janet afwesig is, is daar geen kontinuïteit nie.

4

**2.2 Toon verandering in die totale van die Kontantjoernale vir Junie 2019.**

KONTANTONTVANGSTE- JOERNAAL		KONTANTBETALINGS- JOERNAAL
<b>27 530</b>	Voorlopige totale  <span style="background-color: yellow;">Vir een punt; of R 1125 in KOJ &amp; R1 125 X 2 in KBJ</span>  Twee punte of 0 7 950 KOJ een punt 5 250 in KBJ een punt	<b>32 400</b>
<span style="background-color: yellow;">-1 as 1 125 hier getoon word en slegs een keer in KBJ</span>		1 125 ✓
1 500 ✓✓		
1 400 ✓✓		1 200 ✓
(7 950 – 5250) 2 700 ✓✓		
2 800 ✓		175 ✓
130 ✓		
<b>36 000</b>	<b>TOTALE</b>	<b>34 00</b>

-1Vreemdeof ekstra items maks -1 bv 9 500

11

**2.3 Bereken: Bankrekeningsaldo**

Bewerkings	Antwoord
9 200 + 36 000 – 34 900 ✓ <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> <span style="background-color: yellow;">sien 2.2            sien 2.2</span>	10 300 <input checked="" type="checkbox"/> <span style="background-color: yellow;">een deel korrek</span>

4

2.4 **BANKVERSOENINGSTAAT OP 30 JUNIE 2019**

	DEBIET	KREDIET
Kt Saldo per bankstaat	Balansseersyfer Kan Dt of Kt	12 550 <input checked="" type="checkbox"/>
Kt Uitstaande deposito's		9 675 ✓
Kt Foutiewe inskrywing		1 125 ✓
Dt Uitstaande tjeks/EFO		
444	4 670 ✓✓	
522	4 580 ✓	
EFO 14	3 800 ✓	
Saldo volgens bankrekening	sien 2.2 10 300 <input checked="" type="checkbox"/>	Moet nie 9 200 aanvaar nie
	23 350	23 350

8

As Dt/Kt kolomme nie aangedui is nie, aanvaar eerste kolom as debiet  
 Hakies nie toelaatbaar in twee kolom metode  
 -1 Vreemde items (as punte verdien elders vir die bedrag) -1 maks  
 -1 maks Aanbieding (indien geen/foutiewe besonderhede)

OF:

**VERTIKALE METODE (kies een):**

Saldo per bank staat	12 550	Saldo per bank staat	10 300
Uitstaande deposito	9 675	Uitstaande deposito	(9 675)
Foutiewe inskrywing	1 125	Foutiewe inskrywing	(1 125)
Utstaande tjeks/EFOs		Utstaande tjeks/EFOs	
444	(4 670)	444	4 670
522	(4 580)	522	4 580
EFT 14	(3 800)	EFT 14	3 800
Saldo per bankrekening	10 300	Saldo per bankrekening	12 550

**TOTALE PUNTE**

30

## VRAAG 3

## KABINETTE

3.1	<b>Bereken die waarde van die eindvoorraad deur die EIEU-metode te gebruik.</b>		
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>	
	$(230 \checkmark \times 1\,100 \checkmark) + (50 \checkmark \times 990 \checkmark)$ <p style="text-align: center;">as 280 – eenhede in eerste deel</p> $\frac{253\,000}{253\,000} + \frac{49\,500}{49\,500}$	<p>een deel korrek</p> <p>R302 500 <input checked="" type="checkbox"/></p>	<b>6</b>
3.2.1	<b>Bereken die % winsopslag wat in 2019 behaal is.</b>		
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>	
	$\frac{3\,480\,000 - 2\,170\,500}{2\,170\,500} \checkmark \checkmark \times 100$	<p>een deel korrek</p> <p>60,3% <input checked="" type="checkbox"/></p>	<b>4</b>
3.2.2	<b>Verskaf TWEE punte om te bewys dat hierdie besluit die doelwitte behaal het.</b>		
	<input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> TWEE geldige & verskillende punte <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> Syfers	Verkope toegeneem tot R3 480 000 (van R3 375 000) / met R105 000 / met 3,1%  Aantal klante het toegeneem tot 37 (van 26) / met 11/ met 42%	<b>4</b>
3.2.3	<b>Die HUB voel dat hierdie besluit ook die maatskappy negatief beïnvloed het. Verskaf TWEE punte (met syfers) wat sy opinie staaf.</b>		
	<b>Moet nie winsopslag % hier aanvaar nie</b>		
	<input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> TWEE geldige & verskillende punte <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> Syfers)	Die bruto wins het verminder tot 1 309 500 (van 1 425 000)/ met R115 500 / met 8,1%/ Koste van verkope vermeerder tot R2 170 500 (van 1 950 000) / met R220 500/ met 11,3% Gemiddelde aantal eenhede per klant het gedaal tot 63 (van 96) (2 500/26) (2 320/37)/met 33 / met 34% Eenhede verkoop het van 2 500 tot 2 320 gedaal/ met 180/ met 7,2%	<b>4</b>
	<b>Gee die direkteure raad om hierdie probleem op te los. Verduidelik TWEE punte.</b>		
	<input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> TWEE geldige & verskillende punte	Beperk (wees selektief met) handelskorting tot goeie klante Vind goedkoper verskaffer ( om te vergoed vir laag hou van verkoopprijs) Verhoog bemarking/adverteer in gebiede buite die huidige teikengebied Verskaf ander aansporingsmaatreëls soos na-verkoopdiens, onderhoud of gratis aflewering	<b>2</b>

**LAMPE**

<b>3.3</b>	<b>Bereken die voorraadhoudingsperiode (in dae; gebruik eindvoorraad).</b>		
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>	
	$\frac{59\ 625}{930\ 375} \checkmark \times \frac{365}{1}$ $\frac{265}{3\ 675} \text{ een punt } \times \frac{365}{1}$	<p>een deel korrek een m punt</p> <p>23,4 dae <input checked="" type="checkbox"/> OF 0,8 maande</p> <p>OF</p> <p>26,3 dae OF 0,9 maande</p>	
		<b>3</b>	

<b>3.4</b>	<b>Bereken die getal vermiste lampe.</b>												
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>											
	<table border="0"> <tr> <td>Beginsaldo</td> <td>aankope</td> <td>eindvoorraad</td> <td>verkope</td> </tr> <tr> <td>600</td> <td>+ 3 800</td> <td>- 265</td> <td>- 3 675</td> </tr> <tr> <td><input checked="" type="checkbox"/></td> <td><input checked="" type="checkbox"/></td> <td><input checked="" type="checkbox"/></td> <td><input checked="" type="checkbox"/></td> </tr> </table>	Beginsaldo		aankope	eindvoorraad	verkope	600	+ 3 800	- 265	- 3 675	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Beginsaldo	aankope	eindvoorraad	verkope										
600	+ 3 800	- 265	- 3 675										
<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>										
		<b>5</b>											
<b>Gee TWEE voorstelle oor hoe hy hierdie probleem kan oplos.</b>													
<table border="0"> <tr> <td><input checked="" type="checkbox"/><input checked="" type="checkbox"/><input checked="" type="checkbox"/><input checked="" type="checkbox"/></td> <td rowspan="5">                 TWEE geldige en verskillende voorstelle                  Deelpunt vir gedeeltelike of onvolledige antwoorde             </td> </tr> <tr> <td>Verdeling van pligte/Delegeer aan verskillende werknemers</td> </tr> <tr> <td>Dreig met sterk dissiplinêre aksie (in toekoms)/verhaal koste van oortreder</td> </tr> <tr> <td>Verhoog toesig met gereelde tussenposes/onverwagse fisiese inspeksie van voorraad</td> </tr> <tr> <td>Verander na deurlopende voorraadstelsel om voorraad te boekstaaf</td> </tr> </table>	<input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/>	TWEE geldige en verskillende voorstelle Deelpunt vir gedeeltelike of onvolledige antwoorde	Verdeling van pligte/Delegeer aan verskillende werknemers	Dreig met sterk dissiplinêre aksie (in toekoms)/verhaal koste van oortreder	Verhoog toesig met gereelde tussenposes/onverwagse fisiese inspeksie van voorraad	Verander na deurlopende voorraadstelsel om voorraad te boekstaaf	CCTV as interne kontrole maatreef						
	<input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/>		TWEE geldige en verskillende voorstelle Deelpunt vir gedeeltelike of onvolledige antwoorde										
	Verdeling van pligte/Delegeer aan verskillende werknemers												
	Dreig met sterk dissiplinêre aksie (in toekoms)/verhaal koste van oortreder												
	Verhoog toesig met gereelde tussenposes/onverwagse fisiese inspeksie van voorraad												
Verander na deurlopende voorraadstelsel om voorraad te boekstaaf													
Dring aan op behoorlike dokumentasie vir alle voorraad verskaf	<b>4</b>												

**TELEVISIESTELLE**

<b>3.5</b>	<b>Bereken die waarde van die eindvoorraad van TV-stelle op 30 September 2019 deur die spesifieke identifikasiemetode te gebruik.</b>		
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>	
	<p><b>LYN:</b></p> $7\ 800\ 000 \checkmark - 2\ 580\ 000 \checkmark \checkmark = 5\ 220\ 000$ <p>(4 800 000 + 3 000 000) (430 x 6 000) drie punte</p> $[(800 + 500) \times 6\ 000]$ <p>OF 870 twee punte x R6 000 een punt (1 300- 430)</p>	<p>Een deel korrek</p> <p>R11 772 000 <input checked="" type="checkbox"/></p>	
<p><b>KYA:</b></p> $10\ 440\ 000 \checkmark - 3\ 888\ 000 \checkmark \checkmark = 6\ 552\ 000$ <p>(6 840 000 + 3 600 000) (540 x 7 200) drie punte</p> $(1\ 450 \times R7\ 200)$ <p>OF 910 twee punte x R7 200 een punt (1 450- 540)</p>	<b>7</b>		

<b>3.6</b>	<b>Verduidelik DRIE verskillende kwellings wat George oor hierdie probleem sal hê</b>	
	DRIE afsonderlike & geldige punte <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> <input checked="" type="checkbox"/> deelpunte vir gedeeltelike of onvolledige antwoorde	Direkteure is besig met bedrog en korrupsie/omkoopgeld/konflik van belange
		Onetiese gedrag van HFB plaas die maatskappy in risiko
		Beeld van die maatskappy sal negatief geraak word/ sal die aandeleprys beïnvloed en ook verdere beleggings deur moontlike beleggers
		Hoë waarde is opgesluit in voorraad wat nie verkoop nie/ likiditeit
		Aandeelhouders sal hulle aandele wil verkoop
		Dit sal die ouditverslag nadelig raak
Onderneming sal reputasie verloor aangesien dit oneties is.		

<b>TOTALE PUNTE</b>	<b>45</b>
---------------------	-----------

**HOU HIERDIE BLADSY OOP.**



**VRAAG 4**

4.1

4.1.1	C ✓
4.1.2	E ✓
4.1.3	D ✓
4.1.4	A ✓
4.1.5	B ✓

5
---

4.2 VISIV BPK.

4.2.1 Bereken:

<b>(i) Waardevermindering vir die huidige jaar</b>							
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>						
225 000 ✓ x 25% x 8/12 ✓	een deel korrek R37 500 ✓						
<b>(ii) Drawaarde van voertuie verkoop</b>							
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>						
✓ <input checked="" type="checkbox"/> 225 000 – 37 500 sien (i) hierbo <small>100 000 + 75 000 + 37 500</small> OF: 400 000 – 212 500	Twee punte R187 500 Indien foutief sien bewerkings. Kan nie volpunte kry as ekstra bewerkings						
<b>Bereken: Wins/Verlies op verkoop van bate</b>							
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>						
✓ <input checked="" type="checkbox"/> 195 000 – 187 500 sien (ii) hierbo	Twee punte R7 500 Indien foutief sien bewerkings. Kan nie volpunte kry as ekstra bewerkings						
<b>Bereken: Vaste bates drawaarde op 28 Februarie 2019</b>							
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>						
✓ <input checked="" type="checkbox"/> sien (i) hierbo <input checked="" type="checkbox"/> sien (ii) hierbo 10 190 000 – 37 500 – 187 500  225 000 twee metode punte OR: 10 190 000 – (400 000 – 212 500 + 37 500) Een punt      een metode.punt      een metode.punt  Aanvaar ook grootboekrekening format <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>10 190 000</td> <td>35 700</td> </tr> <tr> <td></td> <td>187 500</td> </tr> <tr> <td></td> <td>9 965 000</td> </tr> </table>	10 190 000	35 700		187 500		9 965 000	een deel korrek R9 965 000 ✓
10 190 000	35 700						
	187 500						
	9 965 000						

5
---

2
---

4
---

**4.2.2 Bereken die korrekte netto wins na belasting vir die jaar geëindig 28 Februarie 2019. Dui (+) vir toename en (-) vir afname aan.**

Bewerkings	Antwoord
<b>Foutiewe netto wins voor belasting</b>	<b>822 700</b>
Voorsiening vir oninbare skulde aansuiwering	(65 000) ✓
Advertensies	9 800 ✓
Huurinkomste [(334 000—9000)/13 000]+ 3 000	(28 000) ✓ ✓*
Addisionele waardevermindering <b>Sien 4.2.1 (i)</b>	(37 500) ✓
Wins met verkoop van bate <b>sien 4.2.1</b>	7 500 ✓
Inkomstebelasting (155 000 + 43 000)	(198 000) ✓ ✓*
<b>Korrekte netto wins na belasting</b>	<b>511 500 ✓</b> <b>*Een deel korrek</b>

9

**4.2.3 BEHOUE-INKOMSTE-NOTA:**

<b>Saldo aan begin</b>	<b>865 300</b>
Netto wins na belasting <b>sien 4.2.2</b>	511 500 ✓
Aandele terugkoop (360 000 ✓ x R0,30 ✓) 4,10 – 3,80 <b>ignoreer hakies</b>	(108 000) ✓
<b>Gewone aandeledividende</b> <b>ignoreer hakies</b>	(783 200) ✓*
Interim	295 200 ✓
Finaal (2 440 000 x R0,20)	488 000 ✓ ✓*
<b>Saldo aan einde</b> <b>Kontroleer bewerking</b> <b>aandele terugkoop en aandele dividende moet afgetrek word</b>	<b>485 600 ✓</b>

9

\* een deel korrek

## 4.2.4

<b>VISIV BPK. STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE (BALANSSTAAT) OP 28 FEBRUARIE 2019</b>		
<b>BATES</b>		
<b>Niebedryfsbates</b>	(TB – BB)	10 624 000☑
<b>Vaste/Tasbare bates</b>	sien 4.2.1	9 965 000☑
<b>Vaste deposito</b>	Balansseersyfer 3	659 000☑
<b>Bedryfsbates</b>	BL X 0,8 akkuraatheid punt	2 320 000✓✓
<b>Voorrade</b>		<b>1 102 000</b>
Handels- en ander ontvangbare bedrae # (1 090 000✓ – 65 000✓ + 9 800✓ + 7 600✓)	Advertensie	1 042 400☑*
<b>Kontant en kontantekwivalente</b>	Balansseersyfer	175 600☑
<b>TOTALE BATES</b>	9 sien totale ekwiteit en laste	12 944 000☑
<b>EKWITEIT EN LASTE</b>		
<b>Gewone aandeelhoudersbelang</b>	bewerking	8 637 600☑
<b>Gewone aandelekapitaal</b>		<b>8 152 000</b>
Behoue Inkomste	Sien 4.2.3 2	485 600☑
<b>Niebedryfslaste</b>		
Verbandlening (1 758 000 ✓ – 351 600 ☑)	sien BL hieronder 3	1 406 400☑*
<b>Bedryfslaste</b>		<b>2 900 000</b>
Handels – en ander betaalbare bedrae (1 906 800 ✓ + 28 000☑ + 7 600 ✓ + 75 000✓)	huurinkomste sien 4.2.2	2 017 400☑*
SAID: Inkomstebelasting	kan deel wees van H ea BB	43 000✓✓
Aandelhouders vir dividende	kan deel wees van H ea B sien 4.2.3	488 000☑
<b>Korttermyndeel van lening</b>	Balansseersyfer 10	351 600☑
<b>TOTALE EKWITEIT EN LASTE</b>		12 944 000☑*

27

\* Een deel korrek

-1 vir aanbieding in elke geval bv.. max -2)  
Veeemde items -1 maks -1

**4.3 OUDITVERSLAG**

**4.3.1 Watter soort ouditverslag het die maatskappy ontvang?**

Weerhouding van mening ✓ aanvaar geldige verduideliking

1

**4.3.2 Gee TWEE voorbeelde van ouditbewyse wat die ouditeure sou nodig hê.**

✓ ✓ TWEE geldige & verskillende voorbeelde  Wees bewus van ander geldige voorbeelde wat betrekking het op inkomstes en uitgawes	<table style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;">                     Bateregister                      Joernale                      debiteure state                      fisiese inspeksies                      (getekende) kontrakte                 </td> <td style="width: 50%;">                     Brondokumente bv fakture                      grootboeke                      krediteurestate                      bankstate                      EFO bewyse van betalings                 </td> </tr> </table>	Bateregister Joernale debiteure state fisiese inspeksies (getekende) kontrakte	Brondokumente bv fakture grootboeke krediteurestate bankstate EFO bewyse van betalings
Bateregister Joernale debiteure state fisiese inspeksies (getekende) kontrakte	Brondokumente bv fakture grootboeke krediteurestate bankstate EFO bewyse van betalings		

2

**4.3.3 Buiten die bedryfsverhouding, identifiseer een bereken EEN ander finansiële aanwyser wat die ouditeure kon gebruik het om op hierdie mening te besluit.**

Vuurproefverhouding ✓

2 320 000 –1102 000 / of H en ander Ontb & K en KE  
 sien 4.2.4

1 218 000  : 2 900 000 ✓ = 0,4 : 1  een deel korrek, moet x:1 wees

4

**Verduidelik wat die direkteure sou kon doen om hierdie mening deur die ouditeure te voorkom. Verskaf TWEE punte<sub>s</sub>**

✓ ✓ TWEE geldige & verskillende verduidelikings	Skakel beleggings om na kontant Stel die terugkoop van aandele uit (na 'n tyd wanneer die likiditeit verbeter) Verseker dat die ouditeure en direkteure voldoen aan die nuutste Maatskappiewet Probeer die ouditeure oortuig dat die solvensie goed is Reik meer aandele aan publiek of bestaande aandeelhouers uit Bied uitgifte aandele aan aandeelhouers (eerder as meer dividende betaal) Maatskappy bied hoër dividende aan aandeelhouers eerder as aandele terugkoop Verminder dividende betaal om likiditeit te verbeter Heronderhandel leningsterugbetalings/kredietterme Moedig meer kontantverkope aan / ontslae raak van voorraad
--	---

2

<b>TOTALE PUNTE</b>
70

**VRAAG 5**

5.1	5.1.1	B ✓
	5.1.2	A ✓
	5.1.3	C of A ✓
	5.1.4	B ✓

<b>4</b>

**5.2 SUNSET BPK.**

5.2.1	<b>Bereken: Inkomstebelasting betaal</b>													
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>												
	$477\ 900 - 63\ 000 - 18\ 000$ <p style="text-align: center;">✓                      ✓                      ✓</p> $- 477\ 900 + 63\ 000 + 18\ 000$ <p style="text-align: center;">Een punt            een punt            een punt</p> <p style="text-align: right;">merk een lyn/ aanvaar hakies</p>	<input checked="" type="checkbox"/> een deel korrek 396 900												
		<b>4</b>												
	<b>Bereken: Dividende betaal</b>													
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>												
	$195\ 000 + 420\ 00$ <p style="text-align: center;">✓                      ✓ ✓</p> $1200\ 000 \times 0,35$ <p><b>OF:</b> <math>195\ 000 + 792\ 000 - 372\ 000</math>  <math>- 195\ 000 - 792\ 000 + 372\ 000</math></p> <p style="text-align: center;">een punt            een punt            een punt</p> <p style="text-align: right;">merk een lyn/ aanvaar hakies</p>	<input checked="" type="checkbox"/> een deel korrek 615 000												
		<b>4</b>												
	<b>Bereken: Opbrengs uit aandele uitgereik</b>													
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>												
	$9\ 300\ 000$ <p style="text-align: center;">✓</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="text-align: center;">one mark</td> <td style="text-align: center;">two marks</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">300 000 x R6,20</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1 860 000</td> <td style="text-align: center;">- 7 724 000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">✓ ✓ ✓</td> <td style="text-align: center;">✓</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1 860 000</td> <td style="text-align: center;">9 300 000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">7 724 000</td> <td style="text-align: center;">284 000</td> </tr> </table>	one mark	two marks	300 000 x R6,20		1 860 000	- 7 724 000	✓ ✓ ✓	✓	1 860 000	9 300 000	7 724 000	284 000	<input checked="" type="checkbox"/> een deel korrek 284 000
one mark	two marks													
300 000 x R6,20														
1 860 000	- 7 724 000													
✓ ✓ ✓	✓													
1 860 000	9 300 000													
7 724 000	284 000													
		<b>6</b>												
	<b>Bereken: Vaste bates aangekoop</b>													
	<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>												
	$10\ 658\ 000 - 490\ 000 - 408\ 000 - 11\ 835\ 100$ <p style="text-align: center;">✓                      ✓                      ✓                      ✓</p> <p style="text-align: right;">kies slegs een lyn</p> <p><b>OF</b> <math>11\ 835\ 100 + 490\ 000 + 408\ 000 - 10\ 658\ 000</math></p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="text-align: center;">10 658 000</td> <td style="text-align: center;">408 000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2 075 100</td> <td style="text-align: center;">490 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">11 835 100</td> </tr> </table>	10 658 000	408 000	2 075 100	490 000		11 835 100	<input checked="" type="checkbox"/> een deel korrek 2 075 100						
10 658 000	408 000													
2 075 100	490 000													
	11 835 100													
		<b>5</b>												

**5.2.2 Bereken finansiële aanwysers vir die jaar geëindig 28 Februarie 2019:**

<b>% bedryfswins op verkope</b>	
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>
$\frac{2\ 033\ 900}{8\ 725\ 000} \times 100$ <p style="text-align: center;">✓                      ✓</p> <p style="text-align: right;">kontroleer bewerking: een deel korrek</p>	23,3% ✓ <input checked="" type="checkbox"/> Aanvaar 23 %
	<b>4</b>
<b>Netto batewaarde per aandele</b>	
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>
$\frac{8\ 625\ 000}{1\ 240\ 000} \times 100$ <p style="text-align: center;">✓                      ✓</p> <p style="text-align: right;">kontroleer bewerking: een deel korrek</p>	695,6 sent ✓ <input checked="" type="checkbox"/> Aanvaar 696 sent Of R6,96
	<b>4</b>
<b>Skuld-ekwiteit-verhouding</b>	
<b>Bewerkings</b>	<b>Antwoord</b>
$3\ 500\ 000 : 8\ 625\ 000$ <p style="text-align: center;">✓                      ✓</p> <p style="text-align: right;">kontroleer bewerking: een deel korrek moet wees x:1</p>	0,4 : 1 ✓ <input checked="" type="checkbox"/>
	<b>4</b>

**5.3 HORIZON BPK. en OPTIMA BPK.**

**5.3.1 Verduidelik hoekom direkteure in die prys van hulle maatskappy se aandele op die JSE moet belangstel.**

Enige een geldige kommentaar ✓✓ **een punt vir gedeeltelike of onvolledige antwoord**  
 Antwoord vir 2 punte:  
 • Dit toon publieke vertroue in die maatskappy.  
 • Dit kan met ander maatskappye/ eksterne aanwysers vergelyk word  
 • Aandeehouers wil kapitale groei op hulle belegging hê.  
 • Direkteure sal beoordeel word op die prestasies van die aandele aangesien dit op die preastase van die maatskappy dui.

2

**Bereken die aantal bykomende aandele in Horizon Bpk. wat Mike in 2019 op die JSE kon koop.**

Bewerkings	Antwoord
$R420\ 000 \div R8,40$	<input checked="" type="checkbox"/> <b>een deel korrek</b> 50 000 aandele

3

**Lewer kommentaar op die prys Mike vir hierdie aandele betaal het en gee TWEE redes waarom hy moontlik tevrede was on hierdie prys te betaal.**

Vergelyk prys betaal met NBW ✓ Syfers ✓ Redes ✓✓ ✓✓  
**HORIZON Bpk:** JSE Prys is meer as NBW met 90 sent (R8,40 – R7,50)  
 Geldige redes vir HORIZON:  
 • Hy wil die meerderheidsaandeehouer wees  
 • Hy kan meer invloed op die besluite van die raad van direkteure uitoefen  
 • JSB prys toon publieke aanvraag na aandele  
 • Potensiaal is vir hoër opbrengs in toekoms

6

**5.3.2 Verduidelik jou mening oor watter maatskappy die beste dividenduitbetalingsbeleid het. Haal syfers aan.**

Keuse van maatskappy: OF Horizon Bpk. OF Optima Bpk. ✓  
 Rede: OF terughou van fondse OF beloon aandeehouers ✓  
 Syfers: Horizon Bpk. betaal 67% uit (65c van 97c verdien) ✓✓ **haal twee syfers of % aan**  
 Syfers: Optima Bpk. betaal 96% uit (80c van 83c verdien) ✓✓ **haal twee syfers of % aan**  
**Wees bewus van alternatiewe maniere van verduideliking en berekeninge bv bedrag of % teruggehou**

6

**Vergelyk en lewer kommentaar op die % opbrengs op eienaarsbelang wat deur ELKE maatskappy verdien is. Haal syfers aan.**

Horizon Bpk. verdien 6,2% ✓ **ken twee punte vir die verskil 12 %**  
 Optima Bpk. verdien 18,2% ✓  
 Vergelyking (kan geimpliseer word) ✓  
 Vergelyk met rentekoers (6,5%) ✓

4

**Mike voel dat die verdienste per aandeel (VPA) van Optima Bpk. aansienlik beter as die van Horizon Bpk. is. Verduidelik waarom hy so voel. Haal syfers of berekeninge aan.**

Haal VPA van Horizon Bpk aan 97 sent ✓  
Haal VPA van Optima Bpk aan 83 sent ✓

Vergelyk VPA van beide mmaatskappye met:  
Aandelewaarde **OF** aantal aandele besit **OF** % OOAB **OF** Netto wins ✓

Identifiseer syfers vir enige vergelyking hieronder ✓✓

	<b>Horizon Bpk</b>	<b>Optima Bpk</b>
•	Koste van aandele is hoog, 750s of 840s (opbrengs verdien is 12,9% of 11,5%)	Koste van aandele is laag 445s of 400s (opbrengs verdien is 18,7% of 20,8%)
•	VPA is verdien op 580 000 aandele	VPA is verdien op 1 430 000 aandele
•	% OOAB is 6,2%	% OOAB is 18,2%
•	NW na belasting is R1 202 800 (97s x 1 240 000 aandele)	NW na belasting is R2 158 000 (83s x 2 600 000 aandele)

<b>5</b>

**5.3.3**

**Verduidelik TWEE besluite wat deur die direkteure van Horizon Bpk. geneem is in reaksie op die stand van die ekonomie en hoe hierdie besluite die maatskappy in die toekoms sal beïnvloed.**

**Besluite:** Twee geldige besluite ✓ ✓ Syfers ✓ ✓

- Vaste bates verkoop R1 800 000/ Geen nuwe vaste bates gekoop (R0)
- Beleggings verminder R900 000
- Lening terugbetaal R1 600 000

**Invloed op Horizon Bpk. in die toekoms:**

Enige een geldige kommentaar: ✓✓ een punt vir gedeeltelike of onvolledige antwoord

- Die infrastruktuur / grootte van maatskappy verminder wat toekomstige winste sal beïnvloed OF
- Die verminder infrastruktuur/ / grootte van maatskappy kan tot kostebesparings lei (of verhoogde winste)

Antwoord vir een punt:

- Bespaar op rente/ minder risiko

<b>6</b>

**Verduidelik TWEE besluite wat deur die direkteure van Optima Bpk. geneem is wat risiko en hefboomfinansiering beïnvloed. Haal TWEE finansiële aanwysers aan en lewer kommentaar.**

**Besluite:** Twee geldige besluite ✓ ✓ Syfers ✓ ✓

- Lening verhoog R3 800 000
- Aandele uitgereik R200 000

**Haal TWEE finansiële aanwysers aan wat risiko en hefboomfinansiering beïnvloed en lewer kommentaar.**

Haal aanwysers met syfer aan: skuld/ekwiteit verhouding: 0,7 : 1; OOTKA 15,1%;

Kommentaar op: verhoogde risiko /positiewe hefboom (OOTKA meer as rentekoers)

<b>8</b>

<b>TOTALE PUNTE</b>
<b>75</b>

**VRAAG 6**

6.1 **Vreemde inskrywings - 1 max -2**

	KONTANTBEGROTING			GEPROJEKTEERDE INKOMSTESTAAT		
	Nov. 2019	Des. 2019	Jan. 2020	Nov. 2019	Des. 2019	Jan. 2020
Drukker gekoop	40 800 ✓					
Waardevermindering					680 ✓	680 ✓
Advertensies			48 000 ✓			4 000 ✓✓
Lening ontvang		100 000 ✓				
Leningterugbetaling			*5 000 ✓			
Rente			*1 000 ✓✓			1 000 ✓

11

6.2 **Bereken die % debiteure wat hulle rekeninge vereffen in die 2de maand wat op die transaksiemaand van kredietverkope volg.**

Bewerkings	Antwoord
$\frac{67\,500}{90\,000} \checkmark \text{ of } \frac{75\,000}{100\,000} \text{ of } \frac{90\,000}{120\,000} \times \frac{100}{1}$	Een deel korrek 75% ✓

3

**Bereken die % debiteure wat aan die einde van die 3de maand wat op die transaksiemaand van kredietverkope volg, as oninbaar afgeskryf word.**

Bewerkings	Antwoord
$\frac{100\,000 - 67\,500 - 19\,800}{90\,000} \checkmark \checkmark \div \frac{100}{1}$ <p>OF: <math>\frac{100\,000 - 75\,000 - 22\,000}{100\,000} \times 100</math> two marks      one mark</p> <p>see above    19 800/90 000 of 22 000/100 000</p> <p>OF: 100% - 75% - 22%      - 97% twee punte Een punt    een mpunt    een punt</p>	Een deel korrek 3% ✓

4

6.3.1 **Die kantoorwerkers is ongelukkig oor die verhoging wat Thembi hulle op 1 Oktober 2019 gegee het. Verduidelik wat sy aan hulle moet sê. Verskaf TWEE punte. Haal syfers of berekeninge aan. Slegs een syfer nodig per punt**

<p>part-marks for partial or incomplete answers</p> <p>✓✓ ✓✓</p> <p>Enige twee geldige en verskillende punte</p> <p>✓      ✓</p> <p>Syfers/Berekeninge</p>	Hulle het 'n (groot) verhoging van 20 % (onbegroot) ontvang (wat meer is as is inflasie) $(1\,840 / 9\,200 = 20\%)$ 'groot' hoef nie genome te word as 20% verskaf is nie
	Verkoopteikens (onder met R110 000) BW mikpunt (onder met R38 000) nie bereik maar verhoging in lone toegestaan (20%)
	Die direkteur het R10 000 verlaging in vergoeding/verminder van R50 000 tot R40 000/meet 20%
	Hulle het opleiding ontvang, koste R40 000 (R25 000 oorbegroting) wat hulle in toekoms sal bevoordeel

6



6.3.2

**Thembi betaal haar seun, Jacob, om deelyds matte by klante af te lewer en te installeer. Sy begroot R2,80 per meter hiervoor. Lewer kommentaar op die beheer van hierdie uitgawe. Haal syfers of berekeninge aan.**

Kommentaar op swak kontrole / etiek in September ✓ syfer/s ✓  
Kommentaar op goeie kontrole in Okoer ✓ syfer/s ✓

Verwagte antwoorde vir September:

Hy was oorbetaal n September (al het hy nie teikens behaal nie)

Syfers: R14 000 / R10 640 / R3 360

Verwagte antwoorde vir Oktober:

Hy was korrek betaal (alhoewel dit oorbegroot was agv verbeterde verkope)

Syfers: R 16 800 / R14 000 / R2 800

**Bewerkings: September:**

Begroot  $5\,000 \times 2,80 = R14\,000$

Werklike behoort  $3\,800 \times 2,80 = R10\,640$  maar R14 000 spandeer

**Bewerkings: Oktober:**

Begroot = R14 000

Werklike behoort :  $6\,000 \times 2,80 = R16\,800$  te wees

4

6.3.3

**'n Nuwe mededinger het op 1 September 2019 in die omgewing begin handel dryf. Verskaf syfers om die impak op verkope in September te illustreer.**

Kommetaar ✓ syfer/s ✓

Vergelyk begrote Verkope tot werklike verkope

Verkoopbegroting was R490 000 en die werklik was R380 000 / R110 000 onder die begrote bedrag / 22,4% val van verwagte

OF: vergelyk verwagte meters met werklike meters twee punte

Verkope val van  $5\,000\text{m}^2$  begroot tot  $3\,800\text{m}^2$  werklik /  $1\,200\text{m}^2$  onder begroot / 24% minder as verwag

2

**Verduidelik die DRIE besluite wat Thembi in Oktober geneem het in reaksie op die nuwe mededinger. Haal syfers of berekeninge aan.**

**Verduideliking (met syfers)**

✓ ✓ ✓  
Enige drie geldige en verskillende besluite

Moedig krediet verkope R296 000 bo begroting (R326 000) verhoging in werklik)aan met aansporings in teenstelling tot kontantverkope (bv. Korting of verlengde betaaltydperk)

Verminder verkoopprijs per m tot R88 per m (van R100) verminder winsopslag van 67% tot 47%

✓ ✓ ✓  
Syfers

Spandeer R40 000 op opleiding maar slegs R15 000 begroot/ opleiding verhoog tot R40 000 in Oktober (oorbegroot met R25 000.

Verander salarisstruktuur van verkoopman van vaste salaris van R20 000 pm tot 'n kommisie van R52 800/10% van verkope

6

6.3.4

**Bereken die bedrag wat sy werklik in November 2019 aan die krediteure sal moet betaal.**

Bewerkings	Antwoord
$528\,000 \times 60/88$ ✓ ✓ ✓ $360\,000 \times 50\% \times 95\%$ Okt KVV	R171 000 ✓ een deel korrek

4

**TOTALE PUNTE**

40